

8. Project Jasper: A Canadian Experiment with Distributed Ledger Technology for Domestic Interbank Payments Settlement. URL: https://www.payments.ca/sites/default/files/29Sep17/jasper_report_eng.pdf

9. Norges Bank will test technical solutions for central bank digital currency. URL: <https://www.norgesbank.no/en/newsevents/news-publications/Newsitems/2021/20210422dsp/>; Alex Rolfe. Thai Central Bank launches Project Inthanon digital currency. URL: <https://www.paymentscardsandmobile.com/thaicentralbanklaunches-projectinthanondigitalcurrency>

10. Central Bank Digital Currencies (CBDC) Explained. URL: <https://academy.binance.com/en/articles/central-bank-digital-currencies-cbdc-explained>

11. What are CBDCs and How do they Work? URL: <https://zerocap.com/insights/research-lab/what-are-cbdcs-and-how-do-they-work/>

DOI <https://doi.org/10.36059/978-966-397-550-4-46>

АДМІНІСТРАТИВНА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ У СФЕРІ АГРОПРОМИСЛОВОГО КОМПЛЕКСУ УКРАЇНИ: ПІДСТАВИ ТА ОСОБЛИВОСТІ РЕАЛІЗАЦІЇ

Шорський П. О.

*кандидат юридичних наук,
докторант кафедри адміністративного права
та адміністративної діяльності
Національний юридичний університет
імені Ярослава Мудрого
м. Харків, Україна*

У сучасних умовах розвитку агропромислового комплексу України (далі – АПК) зростає значення адміністративно-правових механізмів, покликаних забезпечувати дотримання законодавчих вимог у стратегічно важливій сфері. Адміністративна відповідальність виступає одним із ключових інструментів державного регулювання, спрямованих на підтримку законності, охорону природних ресурсів, безпеку продовольчого виробництва та стабільність економіки. Водночас існуюча система адміністративного впливу стикається з проблемами, які обмежують її ефективність і зменшують превентивний ефект санкцій. Насамперед йдеться про нечіткість або недостатню деталізацію окремих

норм, що зумовлює різночитання у правозастосовній практиці, породжує правову невизначеність, ускладнює притягнення винних до відповідальності та створює ризики зловживань. Додатково ефективність адміністративного реагування у сфері АПК стримується прогалинами у нормативно-правовому регулюванні (зокрема щодо складів правопорушень у сфері використання земельних ресурсів, застосування й зберігання агрохімікатів, поводження з відходами сільськогосподарського виробництва), а також організаційними чинниками: недостатнім рівнем фахової підготовки працівників контролюючих органів, обмеженням матеріально-технічним забезпеченням і відсутністю сучасних інструментів моніторингу. Відсутність електронних систем, здатних забезпечити оперативне виявлення порушень, їх належну фіксацію та швидке реагування, істотно ускладнює реалізацію державної політики та знижує результативність превентивних заходів.

Для належного визначення адміністративної відповідальності у сфері АПК доцільно виходити з того, що Кодекс України про адміністративні правопорушення встановлює її як форму юридичної відповідальності за протиправні винні дії або бездіяльність, за які законом передбачено адміністративні стягнення (ст. 9) [1]. У межах агропромислового виробництва підставами адміністративної відповідальності слід вважати юридично значущі факти у вигляді протиправних, винних дій чи бездіяльності суб'єктів, які посягають на встановлений порядок у визначеній сфері суспільних відносин і прямо передбачені адміністративним законодавством як такі, що тягнуть застосування заходів адміністративного примусу. У контексті АПК це порушення правил раціонального використання земель, застосування агрохімікатів, поводження з відходами, здійснення процесів виробництва та обігу продукції, що мають істотне значення для продовольчої безпеки й екологічної стабільності. Водночас саме відсутність чіткого законодавчого визначення низки складів правопорушень формує колізійність правозастосування та створює ризики уникнення відповідальності, тоді як уніфікований термінологічний апарат у сфері адміністративного права забезпечує єдність практики і запобігає неоднозначному тлумаченню норм.

Правопорушення у сфері АПК мають галузеву специфіку, оскільки виникають у процесі господарської діяльності, пов'язаної з виробництвом, переробкою, зберіганням і реалізацією сільськогосподарської продукції, використанням земельних ресурсів, засобів захисту рослин і тварин. Вони характеризуються системним впливом на стратегічні інтереси держави – продовольчу безпеку, стабільність внутрішнього ринку, експортний потенціал – і можуть породжувати ланцюгові негативні наслідки економічного, соціального та екологічного характеру. У цьому зв'язку

важливим є чітке розмежування видів правопорушень за об'єктом посягання та суб'єктом відповідальності, що підвищує якість правової регламентації й оптимізує діяльність контролюючих органів. За об'єктом посягання в межах регулювання, закріпленого у КУпАП, доцільно виокремлювати: земельні правопорушення (самовільне зайняття земельної ділянки, порушення правил землекористування, псування та забруднення земель), екологічні правопорушення, ветеринарні та карантинні порушення, а також технологічні правопорушення, пов'язані з порушенням правил експлуатації техніки та виробничих процесів [1]. За суб'єктом відповідальності практично значущим є розмежування на правопорушення, що вчиняються фізичними особами та посадовими особами, а також правопорушення, пов'язані з діяльністю суб'єктів господарювання, оскільки від цього залежить характер і зміст правових наслідків (зокрема розмір санкцій, додаткові заходи впливу, обсяг процесуальних гарантій).

Підстави адміністративної відповідальності у сфері АПК доцільно розглядати як взаємопов'язану конструкцію нормативних, фактичних і процесуальних елементів. Нормативна (юридична) складова означає наявність у законодавстві норми, яка визначає протиправність діяння і встановлює санкцію; фактична (матеріальна) – реальне вчинення діяння, що містить ознаки складу адміністративного проступку; процесуальна – належне документування правопорушення та прийняття компетентним органом процесуального рішення у визначеному порядку. Такий підхід має прикладне значення: без нормативної основи не може бути визначено, що саме є проступком; без фактичної сторони відсутній предмет реагування; без процесуального оформлення застосування стягнення не матиме легітимного характеру. Отже, підстава адміністративної відповідальності у сфері АПК проявляється як інтегрований правовий механізм, у якому поєднуються положення КУпАП, фактичні дані (акти перевірок, протоколи, результати лабораторних досліджень, фотофіксація тощо) та процесуальні рішення уповноважених органів [1].

Окреме місце в системі адміністративно-правового впливу в АПК є забезпечення якості та безпечності харчових продуктів і кормів, а також здоров'я та благополуччя тварин. Закон України № 2042-VIII формує регуляторну основу державного контролю у цій сфері, визначаючи вимоги до операторів ринку та підстави застосування заходів впливу у разі недотримання законодавства про харчові продукти, корми та побічні продукти тваринного походження [2]. При цьому практичне значення має належне інформаційно-правове забезпечення контрольної діяльності, включно з організацією збору, обробки та використання інформації, функціонуванням реєстрів і систем моніторингу. Однак фрагментарність і недостатня інтеграція інформаційних систем, обмежена доступність їх

інструментарію для регіональної ланки, а також недостатня нормативна підтримка інтеперабельності знижують швидкість і точність виявлення порушень та ускладнюють доказування в адміністративному провадженні. Відтак удосконалення адміністративної відповідальності в АПК передбачає не лише уточнення складів правопорушень, а й розвиток сучасних цифрових інструментів моніторингу й документування, що підсилюватиме превентивну функцію адміністративних санкцій.

Узагальнюючи, можна стверджувати, що визначення та систематизація підстав адміністративної відповідальності за порушення законодавства у сфері АПК є ключовим чинником забезпечення правопорядку та ефективності державного регулювання. Нормативні, фактичні та процесуальні елементи відповідальності повинні діяти як єдина конструкція, що унеможливує як свавільність у правозастосуванні, так і уникнення відповідальності. Системне впорядкування підстав адміністративної відповідальності посилює правову визначеність, підвищує прозорість діяльності контролюючих органів, зміцнює довіру суб'єктів аграрного бізнесу до державних інституцій та створює передумови для належного балансу між захистом публічних інтересів і правами учасників агропромислових відносин. Водночас удосконалення законодавства має супроводжуватися інституційним і технологічним посиленням контролю, зокрема розвитком цифрових рішень для виявлення, фіксації та аналізу порушень, що є необхідною умовою підвищення превентивного потенціалу адміністративної відповідальності у стратегічній сфері АПК.

Література

1. Кодекс України про адміністративні правопорушення: Закон України від 07.12.1984 № 8073-X // База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/80731-10> (дата звернення: 22.01.2025).

2. Про державний контроль за дотриманням законодавства про харчові продукти, корми, побічні продукти тваринного походження, здоров'я та благополуччя тварин: Закон України від 18.05.2017 № 2042-VIII // База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2042-19> (дата звернення: 22.01.2025).